

Putovanje u Zvezdaliju "Gradina", Niš, 1971.

ZAKONI GRAVITACIJE

7.

Vidim zemlju sa magnetnim morima
Kristalne gradove na ljubičastom kanalu
zidane blagošću zapadnih vetrova
Ponornice u poroznom mesu vazduha
Ropac ranjenog zvezdosaura

Vidim šume i njihovu biljnu istoriju
Dva sunca nad planetom
Jabukovo seme u pesku zakopano
Gorčinu tame na jeziku

Vidim drvo što tvori kiseonik
za plavičaste vatre naših pluća
Svetlost i zver u ćeliji zaspalu
Cvetove na ekranima zvezdoskopa
usmrćene oksalnom kiselinom

Vidim krtičnjake u senci reka i močvara
Zvezdu pod kupinovom vrežom
Krilate mostove na mišici planine
Ptice i makove zapaljene u podne

Vidim jutro pod nebom zemlje još nevine
od naše tople krvi i nostalgije
Tačku mržjenja munje
Smrtne mirise Nezvezda
u kristalnim šumama

Vidim leto ispunjeno zelenim vetrovima
Čoveka ubijenog gromom
Crne oblake nad peščanim dvorcima
Kostur bezimene životinje u krečnjaku

Vidim oko izvora u planini
otrovano našim umornim likovima
Isceden grozd na suncu
Srebrne skakavce meteora
u večernjoj košnici Galaksije

Vidim pahulje amonijaka na krunicama flozvezda
Tamnocrveno jaje ptice ko zreli žir u mahovini
Azot iz belančevina i otrovnih soli
Eksploziju nabubrelog semenza u srcu

Vidim žeravicu severne svetlosti
Talase i čestice lomljive nam u glavi
Brze potoke pred zaključanim pećinama
Let prepelice u vlažnoj šaci zore

FLOZVEZD

12.

To je i moje srce u srži pod potokom
sokova nežna vatra ugljena u pupoljcima
azot i belančevina u korenu u žilicama
pev kamena i hlorofila moja prozračna
limfa kristalna košuljica na rani
vasione smrvljena sopstvenom žeđi zov
zemnog praha zov zveri zov plodova pod
okom drugih svetova korenje žarnog
bilja i ptica nevidljivih kao vetar
kao klica jutarnjeg mora uhvaćena zenica
usova iz zglobova iz krtih kostiju
deteta isisana mamljiva svetlost groma

13.

To je i moje meso u zvernom ždreću
sunca ko leptir nad provalijom uplašen
senkom lista pred mrežom paukovom
pred nežnim dahom maslačka kapi meda
i kapi kiše pomešani u zvezdane kuršume
ka materici zemlje ispaljeni kroz tkivo
lomne zore svetlost korena i svetlost
cvetova ružičastih

14.

To je i moja kost ko plamna bura
na licu severnjače krikovi brodova
i krikovi mornara pred ponorima
vode i ponorima zemlje nenađene
ptice stravne u zdrobljenoj tišini
mlazevi munja i mlazevi semena kroz
zapaljeni ozon kroz tamu ljubičastu
morske nemani i morske struje olujom
zatrovane

15.

To je i moja ruka i moj mač nad
stablom nad zvezdama moje stablo
i moja srž u zemlji u korenu kao
letnji pljusak kao šum vodopada
moje seme i moja krv pod lišćem
pod nevremenom moja usna što kida
meso vazduha i meso zemlje neljubljeno
hrskave kosti ruda plodišta i krtičnjake

ZVEZDGRAD

25.

Zvezdgrade zvezdo zvezdoravni
u zemljama divljim među stenama
sa prozračnom pčelom i živom vodom
u sedefastom krčagu
prodavahu tvoje ime čudotvorno
skuplje
od hranljivih zlatnika moga srca

Ptice putuju na zapad jednolikim
kretanjem vetar im diže perje kao zastave
na njemu kapi rose sa trave u uvalama
srebrni svici pred zalazećim suncem
ptice kušaju neizvesnost

Naše je da stojimo pred tamom i svetlošću
podjednako
sa rukama podignutim u vetar:
Nadzornici gradnje

Vajari stubova u pozorištima
Stručnjaci za parenje opnokrilaca
Ocenjivači tehničke vrednosti
deblvine
Postavljači veštačkog svetla
na trgovima
Ispitivači fizičkih svojstava
galenita
Mešači kvarcnog peska
naše je da pozdravljamo ružičaste zvezde
na kapijama tek osnovanog grada

BALADA O ZVEZDAREVOJ SMRTI

Sve je podložno kosmičkim pljuskovima
Kvantima zračenja i cvetnim mirisima
Konj na vlažnoj livadi pod zvezdama
Moje srce na vrhu gromobrana

Radioaktivne kiše u junu nad Zvezdgradom
Dalekozorima tražim Zemlju-dom
Svetlosne godine, ravnodušni Prostori
Cvetovi u očima pogođeni gromom

Čovek ili zver u nervnoj ćeliji jutra
Opkoljeni dimljivim vatrama vazduha
Ustupiće nam svoje reči i svoju krv
Sa zelenim lišćem na jeziku

Sve je podložno kosmičkim pljuskovima
Kvantima zračenja i cvetnim mirisima
Konj na vlažnoj livadi pod zvezdama
Moje srce na vrhu gromobrana

U žlezdi polarne noći spava
Ševa na čijim je krilima poljubac olujnog mora
Sa crnim plaštom sverazorne večeri
Njena smrt ulazi očiju otvorenih

Znao sam da će doći u ponoć, u ponoć
U ružičastoj haljini, lepršava, sa okom sivim
U grlu grč mi i krik neizgovorljivi
Dok prilazi i nežno u čelo me celiva

I žena i magla i avgust i krv
Poznanstva s Galaksijama, planetni kardiogram
Po mome licu gmizaće gnojni crv
Ko po licu jabuke sunčani požar

Sve je podložno kosmičkim pljuskovima
Kvantima zračenja i cvetnim mirisima
Konj na vlažnoj livadi pod zvezdama
Moje srce na vrhu gromobrana

Govorim u ime onoga što sanjam
Nauci o Energiji i njenim pretvaranjima
Sloju užarenih sunaca u semevodu
Zakonima ovlaženog zrnevlja zemlje

A vi ćete doploviti u ogromnoj lađi
Po burnom moru sa otrovnim bodežima
Vaša sićušna čula oštra kao čula insekata
Osetiće primamljive pozive moga mesa

I ugalj pod peščarom i školjka u Okeanu
Pišu u vremenu svoju istoriju
Sa zelenog pupoljka i grudvice belančevine
Nemoćna ptica uzleće ka ponoru

Sve je podložno kosmičkim pljuskovima
Kvantima zračenja i cvetnim mirisima
Konj na vlažnoj livadi pod zvezdama
Moje srce na vrhu gromobrana

Kroz bdenje vode osećam gordost vrela
Let pogođenog zvezdopteriksa u visini
Lobanja prska iz zemlje niču maslačci
Moja suza se gasi kao šumski plamen

Onaj koji će doći biće sam
Kao drvo u pustinji kao vetar u maju
Začuden, sa strašnim mačem u rukama
Nad licem izvora bistre vode

Opevaćemo ugljenik koji tvori svet
Tišine Svemira, šumna munjo iz grla
Slično jauku ranjenog soka u stablu
Molekuli će u krugovima lutati našim telom

Sve je podložno kosmičkim pljuskovima
Kvantima zračenja i cvetnim mirisima
Konj na vlažnoj livadi pod zvezdama
Moje srce na vrhu gromobrana

Sada ste skupa ljudi i zvezdosauri
Pod neugasivim voštanicama večeri
Ko predznake oluje u drveću
Osluškujete glasove mesečeve utrobe

U peščanom gradu razorenom severnim vetrovima
Zlatni skafandri jezera, hidrokrilci
Kao šuma crvenim maglama oktobarskim
Moje čelo obasjano svetlošću silicijuma

Zaćaran beskrajnim menama Materije
Proričem pad mora i pad Kristalne planine
Pred zatrnjene oči budućih fosila
Pred zverove i ptice neznane vašoj glavi

Sve je podložno kosmičkim pljuskovima
Kvantima zračenja i cvetnim mirisima
Konj na vlažnoj livadi pod zvezdama
Moje srce na vrhu gromobrana

U žaoci otrovnih pčela, u snežnom suncu
Granitna grmljavina moje krvi, limfa zemlje
Kao pupoljak otkinut mrazevima, kao tajfun
Ruše se srebrne mašine, cvetovi i zvezdodromi

Planeta juri Svemirom, dodirujem je rukom
Zelene vatre ljubičice u peni crnoj
Glavo moja nagrižena oksidacijom
Vodonik u sazveždima, u srcu sunčev trn

Iz tame dolazi Ona sa zlatnim lukom
Ptica peva: ženo u tami, u tami
O kako bi da se još jednom raspomami
Zvezdana zver u mojim mošnicama

Sve je podložno kosmičkim pljuskovima
Kvantima zračenja i cvetnim mirisima
Konj na vlažnoj livadi pod zvezdama
Moje srce na vrhu gromobrana

Iza sedam gora, iza sedam izvora
Začarana princeza u dvorcu plavih ruža spava
Moja gorljiva ruka brža od svetlosti
Sutra u zoru iščupaće joj srce

U gradove silaze ljudi sa metalnim glavama
Poslednje čestice tela pretvaraju se u Energiju
Šumska jagoda ima nevino oko komete
Reke rastopljenog bakra teku u pravcu severa

Ležim pred vama nag i nem
Sa zagonetkom na licu dok noćni vetar svira
Da li su ove reči svešto smem
Kamenu, drvetu, Prostoru ozvezdanom

Sve je podložno kosmičkim pljuskovima
Kvantima zračenja i cvetnim mirisima
Konj na vlažnoj livadi pod zvezdama
Moje srce na vrhu gromobrana

IZ DNEVNIKA ZVEZDARA

(OKEAN)

Bio sam na kolenima
pred Okeanom
što je blistao u svetlosti
Najednom
Utroba mu se otvorila
i progutala sunce
Munje su uzalud kidale
oporo meso tame
Svako zrno peska
postajalo je veće od mene
Pred užasnutim očima
izrastao je Svemir

(ZEMLJA)

Srce mi je dugo spavalo
pod zemljom
Ona se kao cvet otvarala
svake noći
žedno gutajući tamu
Zvezde su joj padale u ždrelo
slične nebeskoj mani
Gnojni vetrovi
lutali su joj telom
Moje srce probuđeno zvezdama
drhtalo je u bezdnu

(SEMENKA)

Živeo sam u jednoj semenci
Spavao na njenom korenku
Pokriven listićima
Krao joj hranu
I klija

Semenka je poletela
U vazduh
To je bio početak
Ljubavi
Planete i Sunca

(MAŠINE)

Mašine su nas hvatale
Svojim oštrim zupčanicima
I lagano mrvile meso i kosti
Krv je oticala posebnim slivnicima
Za navodnjavanje biljaka mesoždera
Bilo je to sistematsko
Uništavanje naših tela
Ali naš duh je sa još većom radoznalošću
Nastavljao istraživanje zvezda

(OTROVNO STABLO)

U mome oku rađalo je
Otrovno stablo.
Izmišljena ptica
Koja mi je pretila smrću
I opake zarazne bolesti
Kojima smo podlegli
Konačno su srušile
Već prihvaćenu teoriju
Da svet planete predstavlja
Zakonito kretanje Materije

(VODA)

Voda je nadirala sa istoka i sa zapada
Kao da je htela pokazati da je materija
Od koje je načinjen Svemir.
U početku sam se smejaao.
Udisao sam vazduh. Hodao na uzanom
Pojasu planete koji nije bio potopljen
Lovio zveri u šumama.

Voće je padalo sa grana drveta
U visoke trave i skrivalo se pred
Pohlepnim očima skakavaca.
Zvezde su tajanstveno svetlucale u
Prostoru i govorile mi o galaktičkim
Putevima. Tada sam obožavao vatru.
Žrtvovao sam joj krv svojih kćeri.
Ona se nikada nije gasila ispred
Mojih šatora. Uveče bi mi prijatno
Prožimala kosti svojom toplinom.
Voda je i dalje nadirala.
Počeo sam sve više misliti na nju.
Nisam se više smejaao. Video sam njeno
Proždrljivo lice i uplašio se.
Potopila je zemlju i šume, udavila
Zveri. Onda je počela ispunjavati
Atmosferu. Bio sam bespomoćan.
Konačno prekrila je zvezde i ugasila
Sunce. Čitavo moje biće bilo je sada
Zakupljeno vodom.

Iz kritika

"Zvezdalija je pesnička metafora koja se odnosi na kosmos. Ova reč je po prvi put upotrebljena u našoj poeziji od strane Miroaljuba Todorovića. Pesnik je imao nameru da uz pomoć zamišljanja, naučnih podataka i imaginacije, posle zbirke *Planeta*, koncentriše sve svoje duhovne snage u jednom pravcu, a kao rezultat tog kretanja nastala je knjiga *Putovanje u Zvezdaliju*.

Pesnik se za vreme rada na ovoj knjizi obreo u književnoj sredini čije su slike bile tradicionalno stešnjene. On je umesto eventualnih polemika opravdano tražio izlaz u savremenim naučnim vizijama. I ma koliko da je *Putovanje u Zvezdaliju* želja da se pesnik opredeli za nove svetove to je istovremeno pesnička kritika staroga."

(Ostoja Kisić, recenzija u knjizi "Putovanje u Zvezdaliju", Gradina, Niš, 1971).

"Poema *Putovanje u Zvezdaliju*, drugo Todorovićevo delo iz perioda scijentizma, započeto gotovo naporedno sa *Planetom*, završeno 1967, objavljeno je tek 1971. godine. Obe poeme tematski čine jednu celinu, ali se po mnogo čemu i razlikuju. Jednom prilikom pesnik je izjavio da je sa *Planetom* stvorio jedan svet, dok ga je sa *Zvezdalijom* opevao."

(Milivoje Pavlović, "Ključevi signalističke poetike", 1999).

"O kakvim je novoosvojenim značenjskim prostorima reč, o prostorima oplodenim asocijativnim nizanjem i *sustizanjem* reči, najbolje pokazuju pesme iz poeme PUTOVANJE U ZVEZDALIJU, za koje se slikovito rečeno – može kazati da ih nije ispevala sama pesnikova *imaginacija* nego i zanos posebne vrste. raskoš leksički bogatog fonda, neobične *složenice* i *neologizmi* (ovo su takođe oblici očuđenje jezika), nesvakodnevnne slike i činjenički zgusnuta fraza – zrače snagom koja ne može ostati neprimećena."

(Živan Živković, "Svedočenja o avangardi", 1992).

"Neoavangardne tendencije u srpskoj poeziji posle drugog svetskog rata najviše su došle do izraza u signalističkoj poeziji Miroljuba Todorovića. Pa dok je, s jedne strane, ta poezija značajno proširila saznajne granice i obogatila žanrovski profil savremenog srpskog pesništva, dotle, s druge strane, u ranoj fazi stvaranja ovog pesnika postoji lirsko jezgro pevanja o materiji koje je pomerilo granice kosmičke inspiracije u modernoj srpskoj lirici."

(Miloslav Šutić, "Antologija moderne srpske lirike 1920 – 1995", 2002).

"Čak i kada čitamo dve rane Todorovićeve konveksno spojene poeme, očevidno je da već one čine zahvat u dvojstvu: *megaprostranstvo*, u koje je planeta pticolika, udaljena, i *fokusirani krajolik* sred kosmoplovnih puteva što kao nestvarni razbokoreni organizam 'iza mora algi' i 'prašuma cvetnica' u sebe upija i ugrađuje i svog pevača. O tome naročito snažno svedoče fragmenti druge celine: *To je i moje srce u srži pod potokom*, *To je i moje meso u zvernom ždreću*, *To je i moja kost ko plamna bura*, *To je i moja ruka i moj mač...* kao najvitalnija spona ovih slivenih različitosti fantastičkih pejzaža, dvojstva materije i svetlosti, kamena i etra, fascinatna snaga detalja koji se otkidaju od celina kojima pripadaju i plešu, u peskovitom, kvarcnom obliku svoje svakidašnje materijalnosti, ali istovremeno i kvantnim bujanjima unutarne snage, čija je suštinska misija – održanje svekolike energije, pa i one koja poetski oblik identifikuje sa životnom formom. *Poema/galaksija* ili *pesma/atom* tako predstavljaju dvojnu suštinu istog, strepnju nad stvaralačkim potencijalom i njegovo unapređenje 'čistom Energijom, isteklom iz jedne sveže reči', koja je u kompleksnim konstelacijama signalističkog vidokruga i više od toga, *komprimovana višestrukost*, što sa svake svoje strane poznaje ivičnost kao udes, i blagoslov uspostavljanja u novim sazvučjima, novim znakovnim sazveždima."

(Tanja Kragujević, "U uznemirenom telu jezika" u knjizi "Svirač na vlati trave", 2006)

"Iz ovih nekoliko naznaka može se videti da je signalizam utopistički projekat koji svoja očekivanja pomera prema budućnosti, služeći se pri tom svim sredstvima sadašnjosti. Po tome je od avangardnih pokreta signalizam najbliži futurizmu, odnosno, to i jeste neka vrsta futurizma tehnološko-elektronskog doba koji svoju novatorsku viziju oblikuje bez futurističke emfaze: racionalno, strogo programirano i svesno usmereno prema kosmosu i jezgru materije. Signalistički planetarni univerzalizam podseća na ekspresionistički kosmizam, s

tom razlikom što je oslobođen mističnih iluzija i utemeljen na naučnim saznanjima vasiona i dostignućima naučne fantastike."

(Radovan Vučković, "Poetika signalizma", Književna istorija", XXXVI, br. 122-123, 2004).

"Scijentizam je označavao nov način mišljenja, korišćenje dostignuća nauke u pesničkoj igri koja je imala za cilj pronicanje u svemir i poistovećivanje s njim."

(Julijan Kornhauzer, "Signalizam srpska neoavangarda", 1998).